
A Chagos-szigetek dekolonizációjának dilemmái – Az állami szuverenitás és az önrendelkezési jog dinamikája

Kovácsné Becánics Adrienn*

A Chagos-szigetek nemzetközi jogi státusza összetett és vitatott, főként az Egyesült Királyság és Mauritius közötti területi vita miatt. E tanulmány célja a Chagos-szigetek történelmi háttérének és jelenlegi de facto, valamint de iure helyzetének feltárása a nemzetközi közösség általi fellépések és azok sikerességének értékelése mentén. Ez utóbbi tekintetében a tanulmány kiemelt szerepet szán a Nemzetközi Bíróság által 2019 februárjában, az ENSZ Közgyűlésének felkérésére kiadott tanácsadói véleménye elemzésének, valamint az érintett felek e véleményt követően tanúsított magatartása vizsgálatának.

Kulcsszavak: Chagos-szigetek, dekolonizáció, Nemzetközi Bíróság, tanácsadói vélemény, népek és nemzetek önrendelkezéshez való joga

The dilemmas of decolonization in the Chagos Islands – The dynamics of state sovereignty and the right to self-determination in international law

The international legal status of the Chagos Islands is complex and contentious, mainly due to the territorial dispute between the United Kingdom and Mauritius. The aim of this study is to explore the historical background and the current de facto situation of the Chagos Islands, based on the advisory opinion issued by the International Court of Justice in February 2019, at the request of the UN General Assembly.

Keywords: Chagos Archipelago, Right to self-determination, territorial integrity, International Court of Justice, Advisory Opinion

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2025.2.54>

1. Bevezetés, a kutatás célja, módszertana

A Chagos - szigetek nemzetközi jogi helyzete komplex és vitatott, elsősorban az Egyesült Királyság és Mauritius közötti területi vitából adódóan. A szigetek jogállásának kérdése számos nemzetközi jogi kérdéskört érint - többek között az önrendelkezési jog érvényre jutása kapcsán. A Chagos-szigetcsoporthoz az Indiai-óceánban található szigetek és atollok kis csoportja, amely eredetileg Mauritiusához tartozott. 1965-ben a Chagos-szigetcsoporthoz leválasztották az ekkor még az

* Egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar.

Egyesült Királyság gyarmatát képező Mauritiusról. Ezzel egyidőben az Egyesült Királyság engedélyezte az Egyesült Államoknak, hogy katonai támaszpontot létesítsen ezen a területen. A szigetcsoport leválasztását követő három évvel Mauritius elnyerte függetlenségét az Egyesült Királyságtól.

Jelen tanulmány célja, hogy az ENSZ Közgyűlésének kérésére a hágai Nemzetközi Bíróság által 2019 februárjában kibocsátott tanácsadó véleménye alapján feltárja a Chagos - szigetek történelmi hátterét, valamint a jelenlegi *de iure* és *de facto* helyzetét, választ keresve arra a kérdésre, hogy mennyire érvényesülnek a nemzetközi közösség által támasztott követelmények a sziget - szorosabb értelemben véve az azon élő lakosság - önrendelkezéshez való jogának érvényesülése kapcsán. E célból a tanulmány elemzésnek veti alá a Nemzetközi Bíróság által kibocsátott tanácsadó véleményt, érvényre juttatásának sorsát, elemezve az ügy tényállását, valamint főbb nemzetközi jogi megállapításait, kiemelt hangsúlyt fektetve a népek önrendelkezésével kapcsolatos kérdéskörre, alapvetően kvalitatív, dogmatikai kutatási módszer alkalmazásával.

A tanácsadó vélemény deskriptív-analitikus vizsgálata ugyanakkor arra is választ keres, hogy az államok közötti vitás kérdések eldöntésében kiemelkedő szereppel bíró Nemzetközi Bíróság milyen hatékonysággal léphet fel nemzetközi vitás ügyek olyan kérdésköreiben, ahol a joghatósága nem terjed ki a szóban forgó vita eldöntésére, de véleményformálásával lehetősége nyílik a felek közötti vitás helyzetekben történő állásfoglalásra. Így az alábbi eset elemzésével az ICJ képességeinek, erősségeinek és korlátainak felmérése iránymutatást adhat az érintett nemzetközi igazságszolgáltatási szerv szerepének megerősítéséhez.

A tanulmány emellett történeti–jogelméleti rekonstrukciót alkalmaz a Chagos-szigetcsoport gyarmati múltjának, demográfiai viszonyainak és a kitelepítések lefolyásának bemutatására, elsősorban írott forrásokra és a releváns szakirodalomra támaszkodva. A történeti háttér feltárása a későbbi jogi következtetések kontextualizálását szolgálja, különös tekintettel arra, hogy a Bíróság maga is a 1960–1968 közötti időszak normatív kereteire alapítja megállapításait az önrendelkezési jog megsértéséről.

A kutatás forrásbázisa elsődlegesen primer nemzetközi jogi dokumentumokból áll (ENSZ Közgyűlési határozatok, a Nemzetközi Bíróság tanácsadó véleménye, különvélemények és nyilatkozatok, az Állandó Választottbíróság döntése, továbbá a Mauritius és az Egyesült Királyság közötti 2024-es politikai nyilatkozat és a 2025-ben megkötött nemzetközi szerződés). Ezeket egészíti ki a szekunder szakirodalom, különösen a népek önrendelkezéséhez való jog, a dekolonizációs gyakorlat, az *erga omnes* kötelezettségek és a *jus cogens* normák elméleti hátterét tárgyaló nemzetközi jogi írások.

Fentieknek megfelelően, a kutatás eredményei elsősorban a jogi normák értelmezésére és a nemzetközi intézmények gyakorlatának értékelésére vonatkoznak, és csupán korlátozottan általánosíthatók más, a Nemzetközi Bíróság elé kerülő területi vagy önrendelkezési jogvitákra. Ugyanakkor az esettanulmány részletes feldolgozása lehetővé teszi, hogy a Chagos-ügy tanulságai irányadó szempontokat kínáljanak a nemzetközi közösség önrendelkezési joggal kapcsolatos elvárásainak, valamint a Bíróság tanácsadó funkciójának jövőbeli értékeléséhez.

2. Történelmi háttér¹

Az első telepesek 1776-ban érkeztek a Chagos-szigetekre. A 18. század végére a lakosság száma 300 főre emelkedett. 1773 és 1810 között a Chagos-szigetek jelentősége nagyobb volt, mint a Rodrigues-szigeté. Ez a francia gyarmat hivatalosan 1814-ben, a párizsi szerződéssel vált brit gyarmattá. Nagy-Britannia 1828-ban úgy döntött, hogy rabszolgákat telepít a területre. A Chagos-szigetekre telepített rabszolgák többsége a korabeli feljegyzések szerint Szenegálból érkezett.² A Chagos-szigetek lakossága gyorsan növekedett. Az 1851-es évben 334 személyt számláltak. Az 1881-es népszámláláson 789 főt jegyeztek fel, és a 20. század elején a lakosság 60%-a afrikai és madagaszkári származású, 40%-a pedig dél-indiai, tamil származású volt. A lakosság többsége őslakos volt.³ Fontos megemlíteni azt is, bár a Nemzetközi Bíróság erre nem tért ki, hogy a Chagos-szigetcsoporthoz tartozó lakókat a brit állampolgársági törvény értelmében a szigetország szétválása előtt az Egyesült Királyság állampolgárainak tekintették.⁴

1964-ben megbeszélések kezdődtek az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság között Diego Garcia szigetének az Egyesült Államok általi védelmi célú felhasználásáról.⁵ A vietnami háborúba keveredett USA katonai bázist kívánt létesíteni az Indiai-óceánon, ahol az Egyesült Királyságnak még volt gyarmata, miután elvesztette az önállóságukat kivívó Malaya, Burma, India és Pakisztán Ceylon egykori gyarmati területeit.⁶

1965. november 8-án az Egyesült Királyság elszakította a területet Mauritiustól, hozzácsatolva az újonnan létrehozott Brit Indiai-óceáni Területhez (British Indian Ocean Territory - BIOT, továbbiakban: BIOT)⁷. A BIOT ezáltal a Chagos – szigetcsoporthoz, valamint a Seychelle-szigetekről leválasztott Adalbra, Farquhar és Desroches szigetektől állt. A szigetcsoporthoz tartozó lakosságát erőszakkal eltávolították, és megakadályozták visszatérésüket.⁸

Mauritius 1968. március 12-i függetlenné válása előtt Seewoosagur Ramgoolam miniszterelnök és a mauritiusi Miniszterek Tanácsa jelezte, hogy inkább a szigetek hosszú távú bérbeadását részesíti előnyben, nem pedig az elszakítást, azonban az Egyesült Királyság nem volt hajlandó megfontolni ezt az alternatívát.⁹ Mauritiusnak így nem maradt más választása, mint a függetlenség áraként elfogadni a Chagos-szigetcsoporthoz tartozó lakosságát.¹⁰

¹ DURUP, Julien: *The Chagos. A short history and its legal identity in Etude Ocean Indien*, 2013, 49-50. <https://journals.openedition.org/oceanindien/2003>, (2025.02.02.)

² Uo.

³ Uo.

⁴ KATTAN, Victor. (2019). *The Chagos Advisory Opinion and the Law of Self-Determination. Asian Journal of International Law*, 1–11, 2019. 3.

⁵ Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965, Advisory Opinion, 27.

⁶ Lásd: VINE, David: *Island of Shame: The Secret History of the US Military Base on Diego Garcia*, Princeton, NJ: Princeton University Press, 2009.

⁷ <https://govmu.org/EN/Pages/AboutChagos.aspx>

⁸ Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965, Advisory Opinion, 26-30.

⁹ Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965, Advisory Opinion, 98-112.

¹⁰ Uo. 106.

1964 februárjában az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság tárgyalásokat kezdett az amerikai hadsereg állomásozásáról a Chagos-szigetcsoporthoz, pontosabban az ideális földrajzi fekvésű Diegó Garcia szigetén.¹¹ A cél az volt, hogy Diego Garcia szigetén egy amerikai katonai bázist hozzanak létre, és ennek érdekében a teljes őslakos chagosi közösséget erőszakkal eltávolították. A kitelepítést követően a chagosiak Mauritiuson és a Seychelle-szigeteken telepedtek le.¹²

1966. december 16-án az ENSZ Közgyűlése elfogadta a „Mauritius kérdéséről” szóló 2066. (XX) határozatot, amelyben mély aggodalmának adott hangot egyes szigetek Mauritius területéről katonai bázis létrehozása céljából történő leválasztása miatt, és felkérte az „...igazgatási hatalmat, hogy ne tegyen olyan intézkedést, amely feldarabolná Mauritius területét.”¹³

3. A Nemzetközi Bíróság tanácsadó véleménye

Az ENSZ Közgyűlése által benyújtott tanácsadó vélemény iránti kérelem fontos kérdéseket vet fel az önrendelkezési joggal kapcsolatban, és azzal, hogy az Egyesült Királyság megsértette-e ezt a jogot Mauritius népe tekintetében a dekolonizációs folyamat során. Mauritius azt állítja, hogy a mauritiusi hozzájárulást a Chagos-szigetek Mauritiustól való elválasztására vonatkozó megállapodáshoz nem önként adták. A kérdés azonban az Egyesült Királyság és Mauritius között a Chagos-szigetek szuverenitásával kapcsolatos vitához is kapcsolódik, amelyet az Egyesült Királyság továbbra is Brit Indiai-óceáni területként kezel. Az ICJ tanácsadó véleménye nem az első eset, amikor nemzetközi fórumok igyekeztek állást foglalni a Chagos- szigetek ügyében. A Chagos Marine Protected Area Arbitration, azaz az Állandó Választottbíróóság eljárása során (Mauritius kontra Egyesült Királyság, 2015) az ENSZ Tengerjogi Egyezménye alapján az Állandó Választottbíróóság akként határozott, hogy nem rendelkezik hatáskörrel a Chagos-szigetcsoporthoz felelő szuverenitás kérdésében, ellenben döntött abban a kérdésben, hogy az Egyesült Királyság által létrehozott Chagos- szigetek Tengeri Védett Terület (Marine Protected Area, MPA) az ENSZ Tengerjogi Egyezményébe ütközik.¹⁴

Az ENSZ Közgyűlése évtizedekkel a terület elszakítását követően, 2017. június 22-én kapcsolódott a felek közötti vitába. Az addig eltelt időben a felek a vitát kétoldalú tárgyalások útján kísérelték meg rendezni. A Közgyűlés 2017. június 22-én

¹¹ NAUVEL, Christian: "A Return from Exile in Sight? The Chagossians and Their Struggle", 5 *Northwestern Journal of International Human Rights* (2006), 97.

¹² A megállapodás további részleteiről bővebben: HILL, Chris: *Chagos: Plantation or Paradise? Island Edens and Indian Ocean Empires, 1600-2023*, in: *Challenges and Prospects for the Chagos Archipelago* edited by Laura Jeffery, Chris Monaghan, Mairi O’Gorman, Routledge, 2025.

¹³ Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965, Advisory Opinion, 34-35.

¹⁴ Award in the matter of the Chagos Marine Protected Area Arbitration before an Arbitral Tribunal Constituted Under Annex VII of the United Nations Convention on the Law of the Sea between The Republic of Mauritius and The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, Permanent Court of Arbitration, 18 March 2015.

meghozott 71/292. számú határozata¹⁵ a Bíróság Alapokmányának 65. §-ára hivatkozva kérte a Bíróságtól, hogy az alábbi kérdésekben bocsásson ki tanácsadói véleményt:

1. Mauritius dekolonizálásának folyamata a nemzetközi jog vonatkozó szabályai szerint jogszerűen zajlott-e a Chagos-szigetcsoporthoz Mauritiusból való leválasztását követő, 1968-ban elnyert függetlenné nyilvánításakor, különösen a Közgyűlés 1514 (XV) 1960. december 14-i, 2066 (XX) 1966. december 21.-i, 2232 (XXI) 1966. december 20.-i valamint 2357. (XXII) 1967. december 19. határozatára tekintettel.
2. Milyen következményekkel jár a nemzetközi jog, beleértve a fent említett határozatokból eredő kötelezettség a területen továbbra is igazgatási jogkört gyakorló Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága számára, tekintettel arra, hogy Mauritius nem képes végrehajtani a chagosi származású őslakos állampolgárok visszatelepítését Chagos szigetére.¹⁶

A feltett kérdések megfogalmazását illetően kiemelendő a Közgyűlés azon törekvése, hogy elkerülje azt a látszatot, hogy az Egyesült Királyság és Mauritius között fennálló szuverenitási vitához kapcsolódjon a tanácsadói vélemény kérése. Amennyiben ugyanis a két állam közötti, szuverenitást érintő jogvitát illeti, úgy az érintett államok kizárták a Nemzetközösség államaival fennálló vitákat a Bíróság kötelező joghatósága alól.¹⁷ Az Egyesült Királyság ezzel kapcsolatos azon álláspontját ki is¹⁸ fejtette a tanácsadói véleményezési eljárásban benyújtott állásfoglalásában, mely szerint az ENSZ Közgyűlés határozatával a véleményt a kétoldali vita bírósági rendezéséhez fűződő brit hozzájárulás megkerülése érdekében kívánják előterjeszteni.¹⁹

A Nemzetközi Bíróság a Chagos-szigetcsoporthoz Mauritiusból való 1965-ös leválasztásának joghatásairól szóló 2019. február 25-i tanácsadói véleményében az alábbi válaszokat adta az érintett kérdésekre.²⁰

Az ICJ a 2019. február 2. napján kiadott tanácsadói véleményében rövidre zárta a tanácsadói vélemény és a két ország között fennálló, Chagos-szigetcsoporthoz felelő

¹⁵ Request for Advisory Opinion transmitted to the Court pursuant to General Assembly resolution 71/292 (A/71/L.73) of 22 June 2017 Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965.

¹⁶ A tanácsadói véleményt kérő közgyűlési határozatot 94 támogató, 65 tartózkodó és 15 ellenszavazat mellett fogadták el. General Assembly. Lásd: 71st Session, 88th Plenary Meeting, 22 June 2017, UN Doc. A/71/PV.99, 17–18. Az ellenszavazattal élő államok soraihoz tartoztak azok az államok, melyek területén a határozat elfogadásakor szintén állomásoztak USA haderők: Afganisztán, Ausztrália, Bulgária, Magyarország stb.

¹⁷ Lásd: The declaration filed by Mauritius on 23 September 1968- „(ii) disputes with the Government of any other country which is a Member of the British Commonwealth of Nations, all of which disputes shall be settled in such manner as the parties have agreed or shall agree;” and the declaration filed by the UK on 22 February 2017, ICJ.

¹⁸ A Nemzetközi Bíróság joghatóságának elfogadásáról bővebben lásd: LAMM Vanda: *A nemzetközi bíróság kötelező joghatóságát elfogadó nyilatkozatok* in: Állam és Jogtudomány, 2003/3-4., 243-266.

¹⁹ Written Statement The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland 15 February 2018, Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965 (Request by the United Nations General Assembly for an advisory opinion), 8

²⁰ HILPOLD, Peter: *‘Humanizing’ the Law of Self-Determination – the Chagos Island Case* in: Nordic Journal of International Law 91 (2022) 189–215, 2-3.

szuverenitást érintő vitával kapcsolatos kifogásokat. Az ICJ megállapította, hogy a Közgyűlés nem kérte ki a Bíróság véleményét a két állam közötti területi vita megoldása érdekében. A megkeresés célja mindinkább az, hogy a Közgyűlés megkapja a Bíróság útmutatását Mauritius dekolonizációs folyamatának jogszerű lebonyolításával kapcsolatosan.²¹

Miután megállapította, hogy rendelkezik hatáskörrel a kért tanácsadó vélemény meghozatalára, a Bíróság megvizsgálta a számos, eljáráshoz csatlakozó állam által felvetett kérdést, hogy mérlegelési jogkörében meg kell-e tagadnia e joghatóságának gyakorlását. Arra a következtetésre jutott, hogy ítélezési gyakorlatára tekintettel nem volt olyan kényszerítő ok, amely alapján megtagadná a Közgyűlés által kért véleményt. A Bíróság a tanácsadó vélemény kibocsátásakor tehát egyértelmű álláspontra helyezkedett annak kapcsán, hogy a véleményt nem a két állam között fennálló, a sziget feletti szuverenitás gyakorlására vonatkozó jogvita kapcsán bocsátja ki, hanem a népek és nemzetek önrendelkezéshez való jog kógens normájának érvényesülése tekintetében. Ez utóbbi pedig a gyarmati népek vonatkozásában különleges státusszal bír, ami az államok részéről történő elősegítésére vonatkozó kötelezettséget illeti, ahogyan azt már az 1960-ban kibocsátott 1514-es ENSZ Közgyűlési határozat is egyértelműen lefektette.

Az első kérdésre válaszolva a Bíróság kifejtette, hogy először meg kell határoznia a releváns időtartamot a nemzetközi jog alkalmazandó szabályainak meghatározása céljából, mielőtt a kérdéses jogosultság tartalmát megállapítaná.²² Leszögezte, hogy a vonatkozó időszak az alkalmazandó nemzetközi jog szabályainak meghatározására a szigetcsoport 1965-ös szétválása és Mauritius 1968-as függetlensége között telt el. A Nemzetközi Bíróság hangsúlyozta, hogy az 1514. sz. Közgyűlési Nyilatkozat a népek és nemzetek önrendelkezéséről meghatározó dokumentumnak minősül az államok dekolonizációs gyakorlatának megszilárdításában. Annak ellenére, hogy a Nyilatkozat formálisan ajánlásként került kibocsátásra, azonban annak tartalmára és elfogadásának körülményeire tekintettel a benne foglaltak kötelező erővel bírnak a népek és nemzetek önrendelkezéshez való jogának biztosítása szempontjából. A Nyilatkozat többek között pedig magában foglalja, hogy minden olyan kísérlet, mely egy ország nemzeti egységének és területi integritásának részleges vagy teljes megbontására irányul, összeegyeztethetetlen az Egyesült Nemzetek Alapokmányának céljaival és elveivel.²³

Az első kérdés vizsgálatára során a Bíróság kitért a Mauritius dekolonizációs folyamatára vonatkozó önrendelkezési jog természetére, tartalmára és terjedelmére. Emlékeztetett arra, hogy miután az Egyesült Nemzetek Szervezete egyik céljává tette a népek és nemzetek egyenlő jogait és önrendelkezési joga elvének tiszteletben tartását, az Alapokmány olyan rendelkezéseket is tartalmazott, amelyek lehetővé teszik, hogy a nem önkormányzó területek végül önmagukat irányítsák. Miután megvizsgálta a Közgyűlés dekolonizációs ügyekben betöltött funkcióit, a Bíróság a Mauritius dekolonizációs folyamatára alkalmazandó nemzetközi jog elemzése során figyelembe vette a Bíróság elé terjesztett első kérdésben említett közgyűlési

²¹ Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965, Advisory Opinion, 86.

²² Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965, Advisory Opinion, 139.

²³ Lásd GA Res. 1514, 14 December 1960, 6.

határozatokban megfogalmazott kötelezettségeket is. A Bíróság álláspontja szerint „...a Közgyűlés azáltal, hogy felkérte az Egyesült Királyságot, hogy tegyen eleget nemzetközi kötelezettségeinek Mauritius dekolonizálása során, a Charta keretein belül járt el és az önrendelkezési jog alkalmazásának felügyeletére rábízott feladatkörében.

A Bíróság kifejtette továbbá, hogy a vizsgált időszakra vonatkozóan mind az állami gyakorlat, mind az opinio juris megerősíti az idegen uralom alatt álló, önkormányzatisággal nem bíró terület területi integritásához való jogának szokásjogi jellegét. Az államok következetes gyakorlata alapján az önkormányzattal nem rendelkező terület területi integritásának tiszteletben tartása kulcsfontosságú eleme az önrendelkezési jog gyakorlásának.²⁴

Fentieknak megfelelően a Nemzetközi Bíróság azt is taglalta, hogy az idegen uralom alatt álló terület egy részének az azt közvetlenül irányító hatalom alóli leválasztása - kivéve, ha az érintett terület lakosságának valódi és egyértelműen kifejezett akarátán nyugodna - ellentétes a nemzetközi jog ius cogens-eként érvényesülő önrendelkezéshez való joggal.²⁵

A második kérdésre adott válasz ezen okfejtéseket követően tulajdonképpen magától értetődőnek mutatkozik. A Chagos-szigetcsoport Egyesült Királyság általi igazgatása jogellenes cselekmény, mely az állam nemzetközi jogi felelősségét vonja maga után. Az ICJ ezt a jogellenes cselekményt „folyamatos jellegűnek” minősítette.

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy ez a leválasztás nem az érintett lakosság akarátának szabad és valódi kifejezésén alapult. Úgy vélte, hogy a nemzetközi jogból eredő és a Közgyűlés által Mauritius dekolonizálása során elfogadott határozatokban tükröződő kötelezettségek megkövetelik az Egyesült Királyságtól, mint irányító hatalomtól, hogy tartsa tiszteletben az ország területi integritását, beleértve a Chagos-szigetcsoportot is. A Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy „...a Chagos-szigetcsoport jogellenes leválasztása és egy új kolóniába, a BIOT-ba való beépítése következtében Mauritius dekolonizálásának folyamata nem fejeződött be törvényesen, amikor Mauritius 1968-ban elnyerte függetlenségét.”²⁶ Ennek megfelelően az Egyesült Királyság köteles véget vetni a Chagos- szigetek feletti fennhatóságának és ezáltal lehetővé tenni Mauritius számára, hogy befejezze a területének dekolonizálását a népek és nemzetek önrendelkezési jogával összhangban.²⁷

4. A tanácsadói véleményhez kapcsolódó ellenvélemények, különvélemények és nyilatkozatok

A vélemény kidolgozásában részt vevő tizenhárom bíró közül hat adott ki nyilatkozatot (Xue alelnök, Tomka, Abraham, Gevorgian, Salam és Iwasawa bírák), négy különvéleményt adott ki (Cançado Trindade, Gaja, Sebutinde és Robinson bíró),

²⁴ Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965, Advisory Opinion, 166, 172, 174.

²⁵ I.m. 172.

²⁶ I.m. 174.

²⁷ I.m. 178.

egy pedig különvéleményt (Donoghue bíró). Ezen kívül Cançado Trindade és Robinson bírák külön véleményük mellett közös nyilatkozatot fogalmaztak meg.

Az egyedüli ellenvéleményben Donoghue bíró azon véleményének adott hangot, hogy a tanácsadó vélemény „...megkerüli az Egyesült Királyság hozzájárulásának hiányát az Egyesült Királyság és Mauritius közötti, a Chagos-szigetcsoporthoz fellelt szuverenitásról szóló kétoldalú vita bírósági rendezéséhez, és így aláássa a Bíróság igazságszolgáltatási funkciójának integritását. Véleménye szerint az ICJ-nek mérlegelési jogkörével kellett volna megtagadnia a vélemény nyilvánítását.”²⁸

A Bíróság szerint ugyanakkor a korábban kibocsátott tanácsadó vélemények esetében is az volt a következetes gyakorlata, hogy a tanácsadó vélemény – jogilag nem kötelező erejű aktus²⁹ – nem (közvetlenül) rendezi a vitát, hanem arra irányul, hogy „...a Bíróság segítséget nyújtson a [szerv előtt álló probléma megoldásában], és hogy az ICJ ezáltal végzett „az ENSZ tevékenységében való részvételt [...] elvileg nem szabad megtagadni”. Ebben az értelemben el kell ismerni, hogy a Bíróság határozata, hogy tanácsadói véleményt adjon a Chagos-szigetcsoporthoz ügyében, összhangban volt a régóta fennálló ítélkezési gyakorlatával.

Ezzel szemben Xue alelnök úgy vélte, hogy a kérdés Mauritius és az Egyesült Királyság közötti szuverenitási vitaként való megfogalmazása nélkülözi a történelmi kontextust. Kifejtette, hogy amikor a brit kormányzat 1964-1965-ben a Chagos-szigetcsoporthoz leválasztását fontolgatta Mauritiusról, tudatában volt annak, hogy új közösséget hoznak létre, és ez valószínűleg nem kerüli el az ENSZ kritikáját. Az a tény, hogy Mauritius kétoldalúan próbálta rendezni vitáját az Egyesült Királysággal, nem befolyásolja a jelen tanácsadó vélemény kibocsátását, hiszen a dekolonizációs kérdéseket gyakran két- és többoldalú szinten is mérlegelik, melyre a nemzetközi jog lehetőséget biztosít.³⁰

Egyes bírák szerint a Nemzetközi Bíróság nem ment elég messzire az önrendelkezési jog érvényesülésére vonatkozó álláspontjának kifejtésében. Cançado Trindade, Robinson és Sebutinde bírák szerint a Bíróság sokkal bővebben terjeszkedhetett volna az önrendelkezéshez való jog jogállásáról a nemzetközi jogban, amely immáron már jus cogens jellegű imperatív normává szilárdult.³¹ Cançado Trindade szerint a tanácsadó vélemény olyan, mintha „...a Bíróságon 2019-ben még továbbra is Barcelona Traction 1970-es szelleme kísértene (erga omnes jellegű kötelezettségek megfogalmazása jus cogens nélkül), valamint a kelet-

²⁸ Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965, 25 February 2019, Dissenting Opinion of Judge Donoghue at para. 1.

²⁹ Lásd: DAPO, Akande – TZANAKOPOULOS, Antonios: "Can the International Court of Justice Decide on the Chagos Islands Advisory Proceedings without the UK's Consent?", EJIL: Talk! (2017) <https://www.ejiltalk.org/can-the-international-court-of-justice-decide-on-the-chagos-islands-advisory-proceedings-without-the-uks-consent/> accessed (2025. 02. 02.)

³⁰ Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965, 25 February 2019, Dissenting Opinion of Judge Donoghue, 19.

³¹ Az állítást több mint egy tucat állam terjesztette elő írásbeli és szóbeli nyilatkozataiban. Lásd többek között: Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965, 25 February 2019, Separate Opinion of Judge Cançado Trindade, 120-69; Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965, 25 February 2019, Separate Opinion of Judge Sebutinde, 25-46; Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965, 25 February 2019, Separate Opinion of Judge Robinson, 48-89.

timori lakosságot érintő igazságtalanság elszenvéde 1995-ben, amely a Bíróság szigorúan a nemzetközi jogi államok közötti viszonyaként való megközelítéséből ered.”³²

5. Következtetések

A Chagos-szigetcsoporthoz Mauritiusból való elszakadásának jogi következményeiről az utolsó lépésnek tekinthető a Bíróság által kiadott nyilatkozatok hosszú sorában az önrendelkezés fogalmáról írtak.³³ Az önrendelkezésért folytatott küzdelemnek számos aspektusa van, és nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy ez a vélemény - amint az alább látható lesz - egy sor pontosítást tartalmaz, amelyek, bármennyire is vitathatóak, befolyásolni, ha nem is irányítani fogják a témához kapcsolódó jövőbeni vitákat.

Míg a népek önrendelkezésének eszméje a felvilágosodásban gyökerezik, és a 19. századi és 20. század eleji európai nacionalista mozgalmak során kapott lendületet, a dekolonizáció jogi eszközeként a nemzetközi közösség különösen a II. világháború után támogatta, melyben az ENSZ megalakulása döntő szerepet játszott. A Közgyűlése által elfogadott 1960. december 14-i 1514 (XV) határozat jelentős mérföldkő mind az önrendelkezéshez való jog kidolgozásában, mind annak érvényesítésében. Hogy az önrendelkezéshez való jog megilleti az önálló kormányzással nem bíró terület lakosságát is, azt a Bíróság ítélezési gyakorlatában erősítette meg.³⁴

Jelen ügyben kibocsátott vélemény pedig a gyarmati kontextusban az önrendelkezés jogának határozott újrafogalmazását foglalja magában. Ma már tudjuk, hogy az önrendelkezési jog legkésőbb 1960. december 14-ére kötelező érvényű szokásjoggá vált, az 1514 (XV) Közgyűlési Nyilatkozat elfogadásával. A nyilatkozat 1. pontja értelmében a jogosultság megilleti az adott időpontban idegen kormányzás alatt álló területet, amelynek lakossága még nem gyakorolta szabadon az önrendelkezési jogát. A nyilatkozat 6. bekezdése szerint ezen terület területi integritását tiszteletben kell tartani. Az önálló önkormányzatisággal nem bíró terület egyes részeinek leválasztása az adminisztratív hatalom alól kizárólag akkor lehetséges, ha az érintett terület lakosságának szabadon kifejezett és valódi akaratán alapul.³⁵

³² Separate Opinion of Judge Cançado Trindade, 169.

³³ Lásd különösen: Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970), 21 June 1971, ICJ, Advisory Opinion, <<https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/53/053-19710621-ADV-01-00-EN.pdf> (2025.02.18.) Western Sahara, 16 October 1975, ICJ, Advisory Opinion, <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/61/6197.pdf>, (2025.02.18.). Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, 9 July 2004, ICJ, Advisory Opinion, <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/53/053-19710621-ADV-01-00-EN.pdf>, (2025.02.18.).

³⁴ Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970), Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1971, para. 52; Western Sahara, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1975, 54–59.

³⁵ 1514 (XV). Declaration on the granting of independence to colonial countries and peoples, General Assembly - Fifteenth Session, 14 December 1960.

E fenti megállapítások a gyarmati önrendelkezési jog további megszilárdításaként fogadhatók el, amely jog globális szinten gyakorlatilag vitathatatlan, és amelyet régóta a jus cogens-ként ismer el a nemzetközi jog.³⁶ Ez utóbbi minősítést a Bíróság a jelen ügyben azonban elkerüli leszögezni. A Bíróság inkább továbbra is erga omnes kötelezettségnek minősíti az önrendelkezési jogot, amely szintén értékes alátámasztást jelent a jog érvényesülése szempontjából, de elmarad a lényegi fogalma és érvényesülése nemzetközi jogforrási alapjának egyértelmű tisztázásától.³⁷

6. A tanácsadó vélemény és a 2025-ös államközi megállapodás összegző értékelése

Ahogy a fentiekben kifejtésre került, 2019-ben a Nemzetközi Bíróság tanácsadó véleményében rögzítette - valamint az ENSZ Közgyűlése megerősítette³⁸ -, hogy Mauritius dekolonizációja nem fejeződött be jogszerűen a Chagos-szigetcsoporthoz kiválásával, az Egyesült Királyság pedig köteles megszüntetni a szigetcsoporthoz igazgatását. 2020 óta az Egyesült Nemzetek hivatalos térképén a Chagos-szigetcsoporthoz mauritiusi területként (és már nem BIOT-ként) szerepel.³⁹

2022-ben Mauritius és az Egyesült Királyság tárgyalásokat kezdett a Chagos-szigetcsoporthoz feletti szuverenitás gyakorlásáról, majd 2024. október 3-án az Egyesült Királyság és Mauritius kormánya bejelentette, hogy megállapodásra jutottak a Brit Indiai-óceáni Terület (BIOT), más néven a Chagos-szigetcsoporthoz szuverenitásáról. A szigetcsoporthoz, valamint annak lakosai sorsáról ugyan az érintett felek között nemzetközi szerződés nem lépett érvénybe, ugyanakkor a Mauritiusi Köztársaság, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának kormánya közötti diplomáciai egyeztetések sorozatának eredményeként a Chagos-szigetcsoporthoz, beleértve Diego Garcíát is az alábbiakban összefoglalt tartalommal közös politikai nyilatkozatot fogadott el.

A Mauritiusi Köztársaság miniszterelnöke és Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának miniszterelnöke megerősítik, hogy történelmi politikai megállapodást kötöttek a Chagos-szigetcsoporthoz feletti szuverenitás gyakorlásáról.

A jövőben megkötendő szerződés értelmében az Egyesült Királyság beleegyezik abba, hogy Mauritius szuverén módon rendelkezik a Chagos-szigetcsoporthoz felett, beleértve Diego Garcíát is. Ugyanakkor mindkét ország elkötelezett amellett, hogy biztosítani szükséges a Diego Garcíán meglévő, a regionális és globális biztonságban

³⁶ SIMMA, Bruno: *The International Court of Justice: a critical appraisal*, in: F. Mégret - Ph. Alston (eds.): *The United Nations and Human Rights* (2020), 151–180.

³⁷ Lásd: Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries 2001., Text adopted by the International Law Commission at its fifty-third session, in 2001, and submitted to the General Assembly as a part of the Commission's report covering the work of that session (A/56/10).

³⁸ UN General Assembly, 'Advisory Opinion of the International Court of Justice on the Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965' (22 May 2019) UN Doc A/RES/73/295.,

³⁹ JEFFERY, Laura: *The Chagos Archipelago: A limited victory for decolonization*. in: *Anthropology Today*, 40, Issue 6., 2024., 23-25.

létfontosságú szerepet játszó bázis hosszú távú, biztonságos és hatékony működését, melyről a szerződésben meg is állapodnak. Az Egyesült Királyság egy kezdeti 99 éves időszakra felhatalmazást kap arra, hogy Diego Garcia tekintetében gyakorolja Mauritius szuverén jogait és hatóságait, amelyek szükségesek ahhoz, hogy biztosítsa a bázis folyamatos működését a következő évszázadban is. A felek rögzítik, hogy a szóban forgó szerződés a múltban elkövetett hibákat kívánja orvosolni, és mindkét fél elkötelezettségét bizonyítja, hogy támogatja a chagosiak jólétét. Mauritius a szerződés alapján szabadon hajthat végre egy áttelepítési programot a Chagos-szigetcsoporthoz tartozó szigetein, Diego Garcia kivételével, az Egyesült Királyság pedig egy új vagyonkezelői alapot hoz létre, és ettől függetlenül is kész egyéb támogatást nyújtani a chagosiak javára.⁴⁰

A megállapodás a két nemzet közötti gazdasági, biztonsági és környezetvédelmi partnerség új korszakát is meghirdeti. E partnerség lehetővé tétele érdekében az Egyesült Királyság pénzügyi támogatási csomagot nyújt Mauritiusnak. Ez magában foglal egy indexált éves kifizetést a megállapodás időtartama alatt, valamint egy átalakító infrastrukturális partnerség létrehozását, amelyet brit támogatással támogatnak, hogy olyan stratégiai projekteket valósítsanak meg, amelyek jelentős változásokat hoznak a mauritiusiak számára és fellendítik a gazdasági fejlődést az egész országban. Tágabb értelemben az Egyesült Királyság és Mauritius együttműködik a környezetvédelem, a tengeri biztonság, az illegális halászat, az illegális migráció, valamint a kábítószer- és emberkereskedelem elleni küzdelem terén a Chagos-szigetcsoporthoz tartozó területen, azzal a közös céllal, hogy biztosítsák és védjék a világ egyik legfontosabb tengeri környezetét. Ez magában foglalja egy mauritiusi tengeri védett terület létrehozását is.⁴¹

2025. július 22-én a politikai megállapodást nemzetközi jogilag is kötelező erejű szerződésbe foglalták a felek, melyben rögzítették többek között, hogy az Egyesült Királyság elismeri, hogy Mauritius jogos igényt tart a Chagos-szigetcsoporthoz tartozó terület szuverenitására, és kijelenti, hogy nem áll szándékában örök időkre megtartani a szigetek igazgatását.⁴² A szerződésben a felek rögzítik, hogy a szuverenitás gyakorlására kizárólag Mauritius rendelkezik jogosulttággal.⁴³ A szerződés 5. cikke kifejezetten rögzíti továbbá, hogy a Felek megerősítik elkötelezettségüket a chagosi közösséggel való együttműködés iránt, beleértve jogaik és érdekeik tiszteletben tartását.⁴⁴ Kiemelt jelentőséggel bír az érintett népcsoport sorsáról történő döntések meghozatalában, hogy a szóban forgó szerződés a felek között kifejezetten rögzíti a

⁴⁰ CURTIS, John: Research Briefing, British Indian Ocean Territory: 2024 UK and Mauritius agreement, 31. October 2024., továbbá: UK and Mauritius joint statement, 3 October 2024, Press release, <https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-between-uk-and-mauritius-3-october-2024>, 2025.02.02.

⁴¹ Uo.

⁴² Agreement between the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Government of the Republic of Mauritius concerning the Chagos Archipelago including Diego Garcia, London and Port Louis, 22 May 2025, Presented to Parliament by the Secretary of State for Foreign, Commonwealth and Development Affairs by Command of His Majesty May 2025, CP1334, Art. 2., <https://www.gov.uk/government/publications/ukmauritius-agreement-concerning-the-chagos-archipelago-including-diego-garcia-cs-mauritius-no12025> (letöltés ideje: 2025.12.10.).

⁴³ Uo., Art. 1.

⁴⁴ Uo., Art. 5.

chagossi népcsoport szükségszerű bevonását valamennyi, a szigetcsoport jövőjét érintő döntések meghozatalának folyamatába.⁴⁵ A szerződés, valamint annak mellékletei részletesen ismertetik azon jogokat, melyeket Mauritius az Egyesült Királyság számára biztosít az érintett területen, így az 1. Melléklet tartalmazza a korlátozás nélküli hozzáférést, állomásoztatási és átrepülési jog gyakorlását a brit és amerikai repülőgépek és hajók tekintetében, amennyiben azok Diego Garcia vízi vagy légi területeire lépnek.⁴⁶ Összességében megállapítható, hogy a szerződés a terület feletti szuverenitást teljes egészében Mauritius gyakorolja azzal, hogy felhatalmazza az Egyesült Királyságot a Diego Garcia-val kapcsolatos szuverén jogainak gyakorlására a bázis hosszú távú, biztonságos és hatékony működtetése céljából.⁴⁷ Mauritius szuverenitásának gyakorlása során szabadon valósíthat meg áttelepítési programot a Chagos-szigetek bármely szigetén, kivéve Diego Garciat. Diego Garcia tehát *expressis verbis* kizárásra kerül a potenciális visszatelepítésből.⁴⁸ A politikai megállapodásban szereplő gazdasági alapot szintén magában foglalja a szerződés is, amennyiben a 11. cikkben rendelkezik az Egyesült Királyság által finanszírozott gazdasági alap és hosszútávú fejlesztési támogatásról is.

Amennyiben össze kívánjuk vetni a Nemzetközi Bíróság tanácsadó véleménye által lefektetett, illetőleg a szerződésben foglalt rendelkezéseket, az alábbiakat állapíthatjuk meg.

Arra a megállapításra vonatkozóan, miszerint nem valósult meg jogszerűen a dekolonizáció és az Egyesült Királyság köteles felhagyni a Chagos- szigetcsoport feletti igazgatással, egyben lehetővé tenni Mauritius területi integritásának helyreállítását, a felek közötti szerződés formailag eleget tesz a dekolonizáció befejezésére vonatkozó követelményeknek, azaz a Nemzetközi Bíróság véleményét szuverenitásgyakorlás tekintetében a szerződés lényegében implementálja.

A Nemzetközi Bíróság tanácsadó véleménye felszólította az Egyesült Királyságot a Chagos-szigetcsoport feletti igazgatásának, mint a folyamatos jogsértés minél korábbi megszüntetésére. Mivel a szerződés kifejezetten rögzíti Mauritius szuverenitását a szigetcsoport felett, így az UK ezt követően megállapodás alapján gyakorol meghatározott jogokat a terület felett, elsősorban Diego Garcia vonatkozásában.⁴⁹ Ennek folyamánként a BIOT, mint tengerentúli terület is megszűnik, mely magával vonja a brit belső jogszabálmódosítási implementálási kötelezettségeket is.

⁴⁵ Uo., Art 5.

⁴⁶ Explanatory Memorandum on the Agreement Between The Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Government of the Republic of Mauritius Concerning The Chagos Archipelago Including Diego Garcia, Command Paper No 1334, p.4.
<https://www.gov.uk/government/publications/ukmauritius-agreement-concerning-the-chagos-archipelago-including-diego-garcia-cs-mauritius-no12025>, (letöltve: 2025.12.10.)

⁴⁷ Agreement between the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Government of the Republic of Mauritius concerning the Chagos Archipelago including Diego Garcia, London and Port Louis, 22 May 2025, Presented to Parliament by the Secretary of State for Foreign, Commonwealth and Development Affairs by Command of His Majesty May 2025, CP1334, Annex 1,2,3.
<https://www.gov.uk/government/publications/ukmauritius-agreement-concerning-the-chagos-archipelago-including-diego-garcia-cs-mauritius-no12025> (letöltve: 2025.12.10.)

⁴⁸ Uo., Art 6.

⁴⁹ Uo., Art. 2–3, 9, Annex 1–2

Összességében tehát elmondható, hogy a Nemzetközi Bíróság által kifogásolt gyarmati igazgatás formája ugyan megszűnik, mert az Egyesült Királyság többé nem adminisztratív hatalomként kormányozza a területet, melyet ugyanakkor felvált egy nagyon széles körű, szerződéses jogalapú brit jelenlét Diego Garcían (védelem és biztonság, joghatósági kontroll, irányítás)⁵⁰, amely a bázis vonatkozásában gyakorlatilag a korábbi katonai kontrollt konzerválja – de már a Mauritius által adott hozzájárulás alapján, azaz a klasszikus értelemben szuverén államok közötti nemzetközi szerződés szerint.

A tanácsadó vélemény továbbá megállapította valamennyi ENSZ-tagállam kötelezettségét arra vonatkozóan, hogy működjön együtt az Egyesült Nemzetek Szervezetével a dekolonizáció befejezése érdekében, mellyel lényegében felszólította az államokat Mauritius szuverenitásának elismerésére a terület felett. A Szerződés 8. cikke szerint az Egyesült Királyság vállalja, hogy a terület nemzetközi szervezeti tagsága összhangban lesz Mauritius szuverenitásával, és azokat külön megállapodásokban fektetik le. A de facto folyamat – ahogyan az már korábban is kiemelésre került – már a tanácsadó vélemény kibocsátást követően megkezdődött (pl. az ENSZ hivatalos térképén történő feltüntetés Mauritius szuverenitásával), a szerződés ezeket a folyamatokat folytatja.

Ami a reparációs eljárást illeti, a szerződés a tanácsadó vélemény mentén rendelkezik a 11. cikkében arról, hogy milyen pénzbeli támogatást nyújt Mauritiusnak az elszenvedett károk kompenzálása érdekében, azonban hiányt szenved abban a tekintetben, hogy nem tér ki a chagosi nép kollektíve elszenvedett jogsértésekből eredő kárainak megtérítésére, beleértve a jóvátételt, a kártérítést, az elégtételt, valamint ígéretet a meg nem ismételésre és nem tartalmazza a múltbéli igazságtalanságok elkövetésének hivatalos elismerését sem.

A tanácsadó vélemény alapvetően a népek önrendelkezési jogára épít, amikor a Chagos-szigetek leválasztását e jog megsértéseként értékeli, tekintettel arra, hogy az nem a terület lakóinak szabad és valódi akaratán alapult volna, azaz nem felelt meg az önrendelkezés követelményeinek.⁵¹ Ezzel megegyezően, az ENSZ Közgyűlésének 73/295 számú határozatában akként foglal állást, hogy a chagosi népesség visszatelepítésének elősegítésére akadályok nélkül törekedni kell.⁵² Ezzel ellentmond egyrészt a szerződés hallgatása a chagosi közösség teljes kártalanításáról, másrészt a Diego Garcíára való visszatérés kizárása is. A szerződés 6. cikke szerint ugyanis Mauritius szabadon megszervezheti a visszatelepítésre irányuló programját a Chagos-szigetcsoporthoz bármelyik szigetén, kivéve Diego Garcíát. Ez utóbbi rendelkezéssel összefüggésben az ENSZ Faji Megkülönböztetés Kiküszöbölésével Foglalkozó Bizottsága (CERD)⁵³ 2025. december 8-i nyilatkozatában mély aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy a Chagos-szigetcsoporthoz a chagosi nép jogainak régóta fennálló megsértését fogja fenntartani. A Bizottság

⁵⁰ Uo., Art 3. Annex 1.

⁵¹ Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965, Advisory Opinion, para160-160.

⁵² UN General Assembly, 'Advisory Opinion of the International Court of Justice on the Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965' (22 May 2019) UN Doc A/RES/73/295., para 2.

⁵³ <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2025/12/uk-and-mauritius-chagos-agreement-raises-concerns-over-chagossian-peoples>, (letöltve 2025. december 10.)

közleményében felszólítja az Egyesült Királyságot és Mauritust, hogy függesszék fel a megállapodás ratifikálását, és haladéktalanul kezdjen megújult párbeszédet a chagosi nép szabad, előzetes tájékoztatáson alapuló beleegyezésének biztosítására, ideértve a Diego Garcíára való visszatérés jogát is, hiszen ennek megakadályozása egyben az ENSZ Közgyűlés által támasztott követelményeket is sérti, nevezetesen, a chagosi nép visszatérésének megkönnyítését. Azokkal a jelentésekkel kapcsolatban, amelyek szerint a chagosi néppel nem konzultáltak megfelelően a megállapodás tárgyalása és megfogalmazása során, a bizottság kijelentette, hogy a chagosi nép érdemi részvételének hiánya korlátozza önrendelkezési joguk gyakorlását.

Fentiekre tekintettel megállapítható, hogy a szerződés részben megvalósítja, részben korlátozza a tanácsadó vélemény „emberi jogi” implikációit. Mindenképp pozitívként értékelhető, hogy az egykori chagosi lakosok jogi alapot szereznek arra, hogy Diego Garcíát leszámítva a többi szigetre visszatérjenek. A BIOT megszüntetésével a dekolonizáció folyamata formailag lezárul, a terület feletti szuverenitás teljes egészében visszakerül Mauritushoz, valamint nemzetközi szerződés keretei közé helyezi a katonai bázis működtetését. A BIOT eltűnése a jogrendszerből egyértelműen közvetlen válasz a Nemzetközi Bíróság véleményére, és korrekciónak tekinthető a korábbi, jogellenesnek minősített állapothoz képest. Negatívként értékelhető ugyanakkor, hogy Diego Garcia – amely a chagosi közösség kulturális, történelmi központja – továbbra is elzárt katonai tér marad, és a visszatérés tilalma kifejezetten szerződésben rögzített. Ezáltal az egyéni jogalanyok – azaz a chagosiak – szempontjából továbbra is vitatott, hogy az önrendelkezés és az emberi jogi követelmények maradéktalanul teljesülnek-e, különösen Diego Garcia tekintetén.

Irodalomjegyzék

- DURUP Julien: *The Chagos. A short history and its legal identity* in: Etude Ocean Indien, 49-50, 2013., <https://doi.org/10.4000/oceanindien.2003>
- HILL, Chris: Chagos: Plantation or Paradise? Island Edens and Indian Ocean Empires, 1600-2023, in Challenges and Prospects for the Chagos Archipelago edited by Laura Jeffery, Chris Monaghan, Mairi O’Gorman, Routledge, 2025., <https://doi.org/10.4324/9781003390299-7>
- HILPOLD, Peter: ‘Humanizing’ the Law of Self-Determination – the Chagos Island Case in: Nordic Journal of International Law 91 (2022) 189–215, <https://doi.org/10.1163/15718107-91020001>.
- JEFFERY, Laura: The Chagos Archipelago: A limited victory for decolonization. Anthropology Today, 40, Issue 6., 2024., <https://doi.org/10.1111/1467-8322.12929>
- KATTAN, Victor. (2019). *The Chagos Advisory Opinion and the Law of Self-Determination. Asian Journal of International Law*, 1–11. <https://doi.org/10.1017/S2044251319000195>
- NAUVEL Christian “A Return from Exile in Sight? The Chagossians and Their Struggle”, 5 Northwestern Journal of International Human Rights (2007).

- LAMM Vanda, A nemzetközi bíróság kötelező joghatóságát elfogadó nyilatkozatok in: Állam és Jogtudomány, 2003/3-4.
 - VINE, David: *Island of Shame: The Secret History of the US Military Base on Diego Garcia*, Princeton, NJ: Princeton University Press, 2009.
 - SIMMA, Bruno: *The International Court of Justice: a critical appraisal*, in: F. Mégret - Ph. Alston (eds.): *The United Nations and Human Rights 2020.*, <https://doi.org/10.1093/law/9780198298373.003.0005>
-
-